

ИНСАН ҺҮГУГЛАРЫ ҺАГГЫНДА ҮМУМИ БӘЈАННАМӘ

ПРЕАМБУЛА

Бәшәр аиләсинин бүтүн үзвләринә хас олан ләјагәт һиссинин вә онларын бәрабәр вә әјрылмаз һүгугларынын танынмасынын азадлыг, әдаләт вә үмуми сүлһүн әсасы олдуғуну нәзәрә алараг,

инсан һүгугларына етинасызлыг вә нифрәтин бәшәријјәти дәһшәтә кәтирән барбаризм һәрәкәтләринә сәбәб олдуғуну вә инсанларын сөз вә етигад азадлығына малик, горху вә еһтијачдан азад олдуглары дүнјанын јарадылмасынын бәшәријјәтин ән али истәји олдуғуну нәзәрә алараг,

инсанын сон васитә кими истибдад вә зүлмә гаршы гијама галхмаға мәчбур олмамасыны тәмин етмәк үчүн инсан һүгугларынын ганунун һакимијјәти илә мүдафиә олунмасынын зәрурилијини нәзәрә алараг,

халглар арасында меһрибан мүнәсибәтләрин инкишафыны дәстәкләмәјин вәчиблијини нәзәрә алараг,

Бирләшмиш Милләтләрин халгларынын БМТ Низамнамәсиндә әсас инсан һүгугларына, инсан шәхсијјәтинин ләјагәт вә дәјәринә, киши вә гадынларын һүгуг бәрабәрлијинә инамларыны тәсдиг етдикләрини вә даһа кениш азадлыг шәраитиндә социал тәрәгги вә һәјәт шәраитинин јакшылашдырылмасына јардым етмәји гәт етдикләрини нәзәрә алараг,

үзв дәвләтләрин БМТ илә әмәкдашлыг шәраитиндә инсан һүгугларына вә әсас азадлыглара үмуми һөрмәт вә онлара әмәл олунмасына јардым етмәји өһдәләринә кәтүрдүкләрини нәзәрә алараг,

бу һүгуг вә азадлыгларын характеринин там шәкилдә дәрк олунмасынын һәмин өһдәлијин һәр тәрәfli јеринә јетирилмәси үчүн бөјүк әһмијјәт кәсб етдијини нәзәрә алараг,

БМТ Баш Ассамблеја сы

Инсан һүгуглары Һаггында Үмуми Бәјаннамәни, һәр бир кәсин вә чәмијјәтин һәр бир органынын бу Бәјаннамәни рәһбәр тутараг маарифчилик вә тәдрис јолу илә һәмин һүгуг вә азадлыглара һөрмәт олунмасына јардым етмәси вә милли вә бејнәлхалг сәвијјәдә тәрәгги пәрвәр тәдбирләр јолу илә, һәм тәшкилатын үзвү олан халглары, һәм дә онларын јурисдиксија сы алтында олан әразиләрин халглары арасында үмумиликдә вә еффеktiv танынмасы вә һәјәтә кечирилмәсинә сәј кәстәрмәләри мәгсәдилә бүтүн халглар вә бүтүн дәвләтләрин јеринә јетирмәјә чан атмалы олдуглары вәзифә кими бәјан едир.

Маддә 1

Бүтүн инсанлар ләјагәт вә һүгугларына кәрә азад вә бәрабәр доғулурлар. Онларын шүүрлары вә вицданлары вар вә бир-бирләринә мүнәсибәтдә гардашлыг руһунда давра намалыдырлар.

Маддә 2

Һәр бир шәхс иргиндән, дәрисинин рәнкиндән, чинсиндән, дилиндән, дининдән, сија си вә дикәр әгидәсиндән, милли вә ја социал мәншәјиндән, әмлак, социал мөвгә вә дикәр вәзијјәтиндән асылы олмајараг бу Бәјаннамәдә елан олунмуш бүтүн һүгуг вә азадлыглара малик олмалыдыр.

Бундан әла вә, һәмин шәхсин мәнсуб олдуғу өлкәнин вә ја әразинин, һәмин әразинин мүстәгил, гәјјумлуғ алтында олан, өзүидарә олунмајан вә ја суверенлији һәр һансы шәкилдә мәһдудлашмыш олмасындан асылы олмајараг, сија сы, һүгуги вә бејнәлхалг статусундан асылы олараг һеч бир әјры-сечкилик гојулмамалыдыр.

Маддә 3

Һәр бир шәхсин јашамағ, азадлыг вә шәхси тохунулмазлыг һүгугу вар.

Маддә 4

Һеч ким көлә вә ја асылы вәзијјәтдә сахланыла билмәз; гулдарлыг вә гул тичарәти бүтүн формаларда гадаған едилир.

Маддә 5

Һеч ким ишкәнчә вә ја гәддар, гејри-инсани вә ја онун ләјагәтини алчалдан мүнәсибәтә вә чәзәја мәрүз галмамалыдыр.

М а д д ə 6

Һәр бир шəхс һарада олмасындан асылы олмајаараг өзүнүн һугуг субъектлтиилинин танынмасы һугугуна маликдир.

М а д д ə 7

Бүтүн инсанлар ганун гаршысында бəрабəрдирлэр вə ганун тəрəфиндэн бəрабəр мүдафиə һугугуна маликдирлэр. Бүтүн инсанлар бу Бəјаннамəни позан һəр һансы ајры-сечкиликдэн вə белə ајры-сечкилијə һəр һансы чəһддэн бəрабəр мүдафиə олунма һугугуна маликдирлэр.

М а д д ə 8

Һәр бир шəхс Конститусијанын вə ја ганунун она вердији һугугларын позулмасы заманы сəлəаһијјəтли милли мəһкəмэлэр тəрəфиндэн һугугларынын бəрпа олунмасы һугугуна маликдир.

М а д д ə 9

Һеч ким өзбашына һəбсə, тутулмаја вə ја сүркүнə мəруз гала билмəз.

М а д д ə 10

Һәр бир шəхс онун һугуг вə вəзифəлəринин тəјини вə она гаршы ирəли сүрүлмүш чинајəт иттиһамынын əсəслылығынын мүəјјəнлəшдирилмəsi үчүн онун ишинин мүстəгил вə битəрəф мəһкəмəдə, там бəрабəрлик əсəсында, ашкарлыг вə əдалəтин бүтүн тəлəблəринин кəзлəнилмəsi шəраитиндə бахылмасы һугугуна маликдир.

М а д д ə 11

Чинајəт тəрəтмəкдə иттиһам олунан һәр бир шəхс күнаһы она мүдафиə үчүн бүтүн имканларын тəмин олундуғу ачыг мəһкəмə истинтагында гануни шəкилдə сүбут олунанадəк күнаһсыз һесəб едилмəк һугуна маликдир.

Һеч бир кəс милли ганунверичилик вə ја бејнəлхалг һугуга əсəсэн тəрəдилдији заман чинајəт һесəб едилмəјəн һəрəкəт вə ја һəрəкəтсизлик үчүн чинајəтдə иттиһам олуна билмəз. Ејни заманда чинајəтин тəрəдилдији заман тəтбиг олуна билəчəк чəзадан даһа ағыры тəтбиг олуна билмəз.

М а д д ə 12

Һеч ким шəхси вə аилə һəјатына мүдахилəјə, евинин тохунулмазлығына, мəктублашмасынын кизлилијинə, шəрəф вə нүфузуна өзбашына гəсдə мəруз гала билмəз. Һәр бир шəхсин белə мүдахилə вə гəсдэн ганун тəрəфиндэн мүдафиə олунмаг һугугу вар.

М а д д ə 13

Һәр бир шəхс һәр бир өлкə һүдудунда сəрбəст һəрəкəт етмəк вə јашајыш јери сечмəк һугугуна маликдир.

Һәр бир шəхс өз өлкəsi дə дахил олмагла истəнилэн өлкəни тəрк етмəк вə өз өлкəсинə гајытмаг һугугуна маликдир.

М а д д ə 14

Һәр бир шəхс дикəр өлкəлəрдə тəгибдэн сығыначаг ахтармаг вə бу сығыначагдан истифа дə етмəк һугугуна маликдир.

Бу һугуг һəгигəтэн дə гејри-сијаси чинајəт вə ја Бирлəшмиш Миллəтлэр Тəшкилатынын мəгсəд вə принциплəринə зидд һəрəкəт тəрəдилмəсинə əсəсланан тəгиблэр заманы истифа дə олуна билмəз.

М а д д ə 15

Һәр бир шəхс вəтəндашлыг һугугуна маликдир.

Һеч ким өзбашына олараг вəтəндашлыгдан вə вəтəндашлығыны дəјишмəк һугугундан мəһрум едилə билмəз.

М а д д ə 16

Јеткинлик јашына чатмыш кишилэр вə гадынлар ирги, милли вə дини əламəтлəринə кəрə һеч бир мəһдудијјəт гојулмадан никаһа дахил олмаг вə аилə гурмаг һугугуна маликдирлэр. Онлар никаһа дахил оларкən, никаһ мүддəтиндə вə онун позулмасы заманы ејни һугуглардан истифа дə едирлэр.

Никаһ, никаһа дахил олан һəр ики тəрəфин азад вə там разылығы

о л а р с а б а ғ л а н а б и л э р .

А и л э ч э м и јј э т и н т э б и и в э б а ш л ы ч а г р у п в а һ и д и д и р в э ч э м и јј э т в э д ө в л э т т э р э ф и н д э н м ү д а ф и э о л у н м а һ ү г у г у н а м а л и к д и р .

М а д д э 17

Һ э р б и р ш э х с и н һ э м т э к б а ш ы н а , һ э м д э д и к э р л э р и и л э б и р л и к д э м ү л к и јј э т э с а һ и б о л м а һ ү г у г у в а р .

Һ е ч к и м ө з б а ш ы н а о л а р а г м ү л к и јј э т д э н м ə һ р у м е д и л э б и л м э з .

М а д д э 18

Һ э р б и р ш э х с д ү ш ү н ч э , в и ч д а н в э д и н а з а д л ы ғ ы һ ү г у г у н а м а л и к д и р ; б у һ ү г у г а ө з д и н и н и в э е т и г а д ы н ы д ə ј и ш м ə к а з а д л ы ғ ы в э ө з д и н и н э в э и н а н ч л а р ы н а т ə һ с и л , д у а в э д и н и в э р и т у а л а ј и н л э р з а м а н ы т ə к л и к д э в э ј а б а ш г а л а р ы и л э б и р л и к д э , а ш к а р в э ј а ф э р д и ш ə к и л д э е т и г а д е т м ə к а з а д л ы ғ ы д а х и л д и р .

М а д д э 19

Һ э р б и р ш э х с э г и д э в э о н у с э р б э с т и ф а д э е т м ə к а з а д л ы ғ ы һ ү г у г у н а м а л и к д и р ; б у һ ү г у г а м а н е э с и з о л а р а г э г и д э ј э м а л и к о л м а г в э и н ф о р м а с и ј а в э и д е ј а л а р ы д ө в л э т с э р һ ə д л э р и н д э н а с ы л ы о л м а ј а р а г и с т ə н и л э н в а с и т ə л э р л э а х т а р м а г , э л д э е т м ə к в э ј а ј м а г а з а д л ы ғ ы д а х и л д и р .

М а д д э 20

Һ э р б и р ш э х с д и н ч ј ы ғ ы н ч а г л а р в э а с с о с и а с и ј а л а р а з а д л ы ғ ы һ ү г у г у н а м а л и к д и р .

2. Һ е ч б и р ш э х с һ э р һ а н с ы б и р а с с о с и а с и ј а ј а г о ш у л м а ғ а м ə ч б у р е д и л э б и л м э з .

М а д д э 21

Һ э р б и р ш э х с д ө в л э т и н и д а р э о л у н м а с ы н д а б и л а в а с и т э в э ј а а з а д ш ə к и л д э с е ч и л м и ш н ү м а ј ə н д ə л э р в а с и т ə с и л э и ш т и р а к е т м ə к һ ү г у г у н а м а л и к д и р .

2. Һ э р б и р ш э х с ө з ө л к ə с и н д э д ө в л э т х и д м ə т и н д э г у л л у г е т м ə к ү ч ү н б ə р а б ə р и м к а н а м а л и к о л м а г һ ү г у г у н а м а л и к д и р .

Х а л ғ ы н и р а д ə с и и г т и д а р һ а к и м и јј э т и н и н э с а с ы о л м а л ы д ы р ; б у и р а д э ө з и ф а д ə с и н и к и з л и с ə с в е р м ə ј о л у и л э , ү м у м и в э б ə р а б ə р с е ч к и һ ү г у г у в э ј а с ə с в е р м ə н и н а з а д л ы ғ ы н ы т ə м и н е д э н д и к э р е ј н и м ə н а л ы ф о р м а л а р э с а с ы н д а к е ч и р и л э н м ү т а м а д и в э с а х т а л а ш д ы р ы л м а м ы ш с е ч к и л э р д э т а п м а л ы д ы р .

М а д д э 22

Һ э р б и р ш э х с ч э м и јј э т и н ү з в ү к и м и с о с и а л м ү д а ф и э һ ү г у г у н а в э м и л л и с ə ј л э р в э б е ј н ə л х а л г ə м ə к д а ш л ы г ј о л у и л э в э һ э р б и р д ө в л э т и н с т р у к т у р у в э р е с у р с л а р ы н а у ј ғ у н о л а р а г о н у н л ə ј а г ə т и н и н м ү д а ф и э с и в э ш э х с и јј э т и н и н а з а д и н к и ш а ф ы ү ч ү н и г т и с а д и , с о с и а л в э м ə д ə н и с а һ ə л э р д э һ ү г у г л а р а м а л и к д и р .

М а д д э 23

Һ э р б и р ш э х с и н ə м ə к , с э р б э с т и ш ј е р и с е ч м ə к , ə д а л ə т л и в э ј а х ш ы и ш ш ə р а и т и в э и ш с и з л и к д э н м ү д а ф и э һ ү г у г у в а р .

Һ э р б и р ш э х с һ е ч б и р а ј р ы – с е ч к и л и к о л м а д а н е ј н и и ш ү ч ү н е ј н и ə м ə к һ а г ғ ы а л м а г һ ү г у г у н а м а л и к д и р .

Һ э р б и р и ш л ə ј ə н ш э х с , ə м ə ј и н и н л а з ы м к ə л э р с ə д и к э р с о с и а л м ү д а ф и э в а с и т ə л э р и л э т а м а м л а н а н , о н у н ө з ү н ү н в э а и л ə с и н и н л а ј и г л и д о л а н ы ш ы ғ ы н ы т ə м и н е д э б и л э н ə д а л ə т л и в э г ə н а ə т б ə х ш ө д ə н и л м ə с и һ ү г у г у н а м а л и к д и р .

Һ э р б и р ш э х с и н һ ə м к а р л а р и т т и ф а ғ ы ј а р а т м а г в э ө з с о с и а л м а р а г л а р ы н ы м ү д а ф и э е т м ə к ү ч ү н һ ə м к а р л а р и т т и ф а г л а р ы н а д а х и л о л м а г һ ү г у г у в а р .

М а д д э 24

Һ э р б и р ш э х с и н и с т и р а һ ə т в э а с у д ə в а х т , о ч ү м л ə д э н и ш к ү н ү н ү н а ғ л а б а т а н һ ү д у д у в э ө д ə н и л э н м ү т а м а д и м ə з у н и јј э т һ ү г у г у в а р .

М а д д а 25

Һәр бир шәхс онун өзүнүн вә аиләсинин сәһһәт вә рифаһыны тәмин етмәк үчүн лазым олан, гида, кејим, тибби хидмәт вә лазыми сосиал тәминат да дахил олмагла һәјат сәвијјәси һүгугуна вә ишсизлик, хәстәлик, әлиллик, дулгалма, гочалыг вә ондан асылы олмајан сәбәбләр үзүндән јашајыш васитәләринин итирилмәси заманы тәминат һүгугуна маликдир.

Аналыг вә ушаглыг хүсуси гајғы вә јардым алмаг һүгугуна маликдирләр. һәм никаһ нәтичәсиндә һәм дә никаһдан кәнар доғулмуш ушаглар ејни сосиал мүдафиәдән истифадә етмәлидирләр.

М а д д а 26

Һәр бир шәхсин тәһсил һүгугу вар. Ән азы ибтидаи вә үмуми тәһсил пулсуз олмалыдыр. Ибтидаи тәһсил ичбари олмалыдыр. Һәр кәс техники вә пешә тәһсили алмаг имканына малик олмалыдыр, али тәһсил дә һәр кәсин габили јјәти әсасында һамыја ејни дәрәцәдә мүјәссәр олмалыдыр.

Тәһсил инсан шәхсијјәтинин там инкишафына вә инсан һүгуглары вә әсас азадлыглары һөрмәтин артырылмасына јөнәлдилмәлидир. Тәһсил халглар, ирги вә дири групплар арасында гаршылыглы алашманын, дөзүмлүлүјүн вә достлуғун мөһкәмләндирилмәсинә вә Бирләшмиш Милләтләрин сүлһү горума саһәсиндә фәалијјәтинә јардым етмәлидир.

Валидејнләр өз әјашлы ушагларынын тәһсил нөвүнү сечмәкдә үстүнлүјә маликдирләр.

М а д д а 27

Һәр бир шәхс чәмијјәтин мәдәни һәјатында сәрбәстиштирак етмәк, инчәсәнәтдән һәзз алмаг, елми тәрәггидә иштирак етмәк вә онун фәјдасындан истифадә етмәк һүгугуна маликдир.

Һәр бир шәхс мүәллифи олдуғу елми, әдәби, вә инчәсәнәт әсәрләринин нәтичәсиндә мејдана чыхан мадди вә мәнәви мәнәфеләринин горунмасы һүгугуна маликдир.

М а д д а 28

Һәр бир шәхсин бу Бәјаннамәдә әкс олунмуш һүгуг вә азадлыгларын там тәмин олундуғу сосиал вә бејнәлхалг дүзүм һүгугу вар.

М а д д а 29

Һәр бир шәхс јалныз онун азад вә там инкишафы мүмкүн олдуғу чәмијјәт гаршысында вәзифәләр дашыјыр.

Өз һүгуг вә азадлыгларыны һәјата кечирәркән һәр бир шәхс јалныз елә мөһдудијјәтләрә мәрүз гала биләрки, онлар ганун тәрәфиндән дикәрләринин һүгуг вә азадлыгларынын танынмасы вә һөрмәт олунмасынын тәмин едилмәси вә демократик чәмијјәтин әхлаги, ичтимаи асајиш вә үмуми рифаһ тәләбләрини өдәмәк мәгсәдилә тәјин едилмиш олсун.

Бу һүгуг вә азадлыгларын һәјата кечирилмәси Бирләшмиш Милләтләр Тәшкилатынын мәгсәд вә принципләринә зидд олмамалыдыр.

М а д д а 30

Бу Бәјаннамәдә һеч нә һәр һансы дәвләтә, шәхсләр группуна вә әјры-әјры шәхсләрә Бәјаннамәндә елан олунмуш һүгуг вә азадлыгларын мөһвинә јөнәлмиш һәр һансы фәалијјәтлә мәшғул олмаг вә ја һәр һансы һәрәкәти төрәтмәк һүгугунун верилмәси кими тәфсир олуна билмәз.